

*Guia valenciana per a l'elaboració
d'Agendes escolars 21 i adhesió al
Programa EC-21*

Guía valenciana per a l'elaboració de l'Agenda Escolar 21

Adhesió al Programa Ecocentres 21

Conselleria de Cultura, Educació i Esport
Conselleria de Territori i Habitatge

Continguts

1. Introducció.

Per què l'Agenda Local 21?

Del compromís municipal al compromís escolar: l'Agenda Escolar 21.

En què consisteix el Programa Ecocentres 21?

2. Fases d'adhesió al Programa Ecocentres 21

3. Desenvolupament de les fases

- 1. Fase prèvia: compromís i participació*
- 2. Fase de diagnòstic: anàlisi de la situació socioambiental del centre*
- 3. Fase d'acció: avaluar i desenvolupar un pla d'acció*
- 4. Fase d'avaluació: seguiment i avaluació dels canvis*
- 5. Fase de comunicació: redacció de la memòria ambiental*
- 6. Reconeixement: certificat i guardó ambiental*

4. Ajudes i recursos

6. Annex: inserció en el currículum

1

Introducció

Per què l'Agenda Local 21?

Molts són els canvis que estan operant en la nostra societat. Uns canvis que aconsegueixen a una velocitat sense precedents i que estan modificant substancialment el mode de vida de la població i les ciutats.

El model de creixement i desenvolupament que s'ha consolidat, no obstant, ha comportat un gran deteriorament ambiental. Aquest fet va comportar que es replantegessin els models de desenvolupament des d'una perspectiva més ampla on s'abordés també la importància de la conservació del medi ambient com a acció indispensable per a un benestar futur.

El problema mediambiental és un problema global i, com a tal, es fa necessari procurar solucions que passin pel comportament individual i, llavors, a la col·lectivitat. En poques paraules i citant el lema de la Cimera de Río, "pensa globalment, actua localment", una bona educació ambiental individual és una part indispensable per a resoldre el problema ambiental global.

Es podria dir que l'educació, la corresponsabilitat de tots els ciutadans i la correcta gestió dels recursos per part dels governs i els grups de poder (econòmic i mediàtic) són, sens dubte, els pilars bàsics de qualsevol implementació transformadora de models de desenvolupament alternatius en pro d'un desenvolupament sostenible.

En aquest context, a la conferència de les Nacions Unides per el Medi Ambient i el Desenvolupament, celebrada a Río de Janeiro el 1992, es va proposar un pla d'acció i es van assentar les bases del desenvolupament sostenible, nou concepte que es defineix com un model de desenvolupament que satisfà les necessitats de la societat actual, però sense comprometre les de les generacions futures. Una de les principals figures d'acció fou l'Agenda Local 21, per al seu desenvolupament a municipis i ciutats.

Del compromís municipal al compromís escolar: l'Agenda Escolar 21

De la mateixa manera que les ciutats han de prendre compromisos per fer possibles les solucions globals, totes les parts integrants de la societat han d'assumir la seva part de responsabilitat en el desenvolupament de projectes de sostenibilitat a escala local.

En aquest sentit, els centres educatius són un cas particular amb especial rellevància. Per una banda, la seva funció educativa té un paper fonamental ja que és en l'etapa de formació de l'alumnat on s'han de començar a inculcar els valors del respecte al medi ambient, la consciència i sensibilitat ambiental i el respecte per l'entorn físic i humà. Per altra banda, la comunitat educativa constitueix un petit model de ciutat en el qual és possible fer un procés idèntic al que fa la ciutat, assumint la seva responsabilitat en els problemes socioambientals, analitzar el seu estat i comprometre's en actuacions de millora. En definitiva, elaborar la seva pròpia Agenda Escolar 21 (des d'ara també Ag·E·21).

En què consisteix el Programa Ecocentres 21?

El Programa Ecocentres 21 és un instrument d'àmbit autonòmic amb el que es busca l'ambientalització dels centres educatius d'educació infantil, primària i secundària, de la Comunitat Valenciana mitjançant l'elaboració de l'Agenda Escolar 21. En el que participa la Conselleria de Territori i Habitatge i la Conselleria de Cultura, Educació i Esport de la Generalitat Valenciana.

El Programa EC-21 pretén impulsar l'educació i la gestió ambiental al centre docent, incorporant així una nova dimensió transversal al seu funcionament.

D'aquesta forma, la seva finalitat és promoure l'ambientalització, tant a nivell curricular com de gestió, i crear una vertadera xarxa de centres educatius sostenibles (la Xarxa Ecocentres 21) que apliquin una política ambiental basada en l'elaboració i aplicació de l'Agenda Escolar 21. La participació en el Programa suposarà l'atorgament d'un certificat ambiental i, si es sol·licita, es podrà obtenir un guardó ambiental com a reconeixement per part de la Generalitat.

Per al desenvolupament del Programa, es proporcionaran tot un seguit de recursos i ajudes per part de la Generalitat Valenciana. Un d'ells és aquesta Guia, que pretén ajudar als centres educatius a posar en marxa el procés d'elaboració de l'Ag·E·21 i l'adhesió al Programa Ecocentres 21.

2

Fases d'adhesió al Programa

Per adherir-se al Programa EC-21, el centre haurà de seguir una sèrie de fases i complir uns requisits mínims; de totes formes es tracta en general d'un procés suficientment flexible per a que qualsevol centre pugui participar-hi.

A inici del curs escolar les conselleries de Cultura, Educació i Esport i de Territori i Habitatge, publicaran una convocatòria pública per a la participació en el Programa EC-21. Per participar caldrà, tal com s'hi especificarà en la convocatòria i segons els seus annexos, emplenar els següents documents:

- Sol·licitud de participació en el Programa EC-21 per a
 - Centres amb projectes d'ambientalització en funcionament.
 - Centres amb la intenció d'elaborar projectes d'ambientalització.
- Certificat del Consell Escolar del Centre.
- Declaració de la política ambiental del centre (DPAC).
- Memòria ambiental del centre (la seva entrega a finals del curs escolar).
- Sol·licitud del guardó ambiental (a finals del curs escolar).

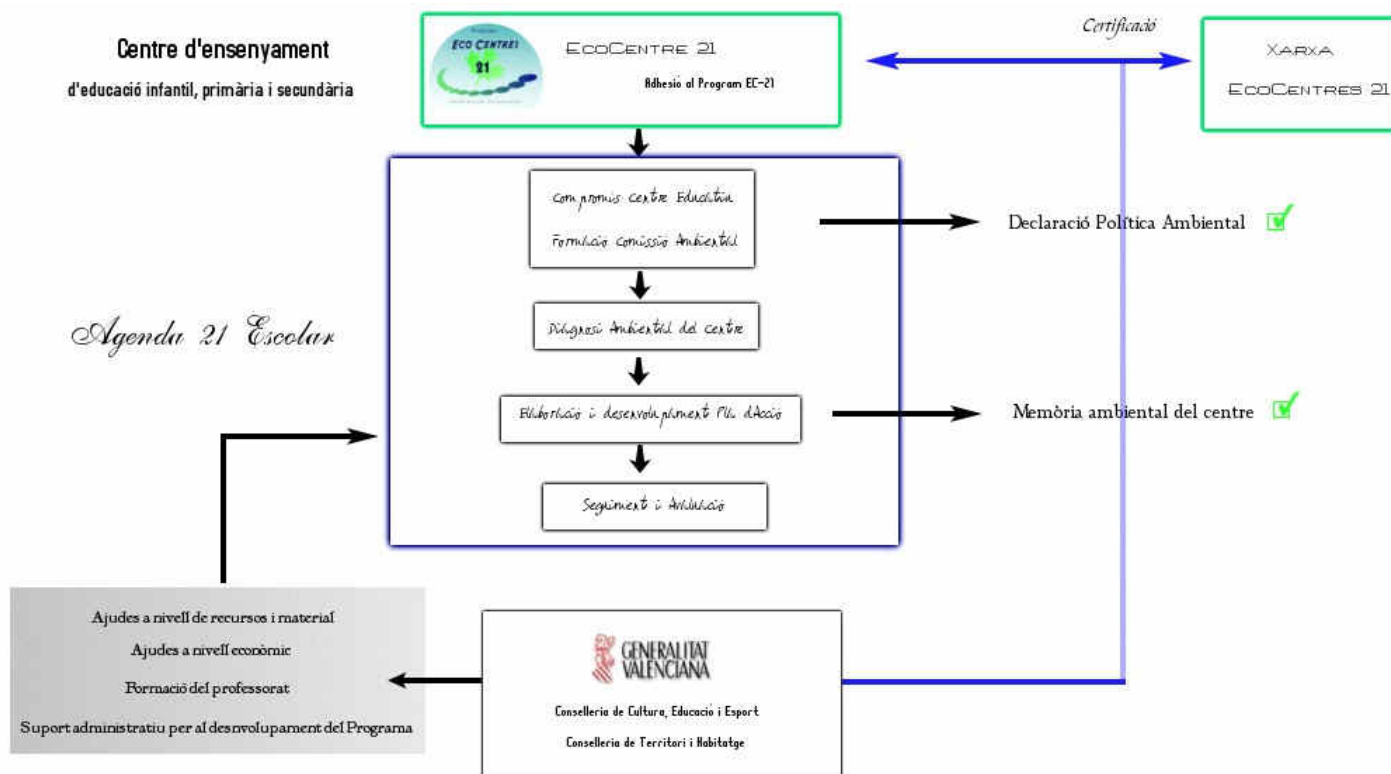
Una vegada enviada la documentació pertinent i es comprova la validesa i apropiació de la mateixa, el centre docent quedarà adherit al Programa EC-21 i obtindrà automàticament i durant el segon semestre del curs escolar un certificat ambiental per part de la Generalitat Valenciana.

Per a la participació en el Programa es requereix l'elaboració d'una Memòria Ambiental del Centre. A partir d'aquesta s'avaluaran si els projectes o accions que el centre ha dut a terme durant el curs escolar mereixen un especial grau de reconeixement per les seves característiques, podent optar així a l'atorgament del guardó ambiental durant un període, prorrogable, de dos anys.

Mentre tant, la Generalitat, a través de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport i la Conselleria de Territori i Habitatge, proporcionarà tota una sèrie de recursos i ajudes als centre educatius per tal de facilitar la seva implicació en temes mediambientals i de sostenibilitat i, en definitiva, la seva ambientalització mitjançant l'adhesió al Programa EC-21.

En resum, es pretén que a través d'un procés d'elaboració i desenvolupament de l'Agenda 21 Escolar el centre docent sigui capaç d'incorporar una dimensió ambiental al seu currículum i a la seva gestió, convertint-se així en un centre educatiu sostenible (o un Ecocentre 21). L'elaboració de l'Ag·E·21 està organitzada en una sèrie de fases, fàcilment adaptables a les peculiaritats i necessitats de cada centre, i no totes elles imprescindibles ni úniques.

A continuació es presenta un esquema gràfic del funcionament general del Programa EC-21:

3

Desenvolupament de les fases

1. Fase prèvia: compromís i participació.

Com a punt de partida cal que tant des de la direcció del centre com des del claustre del professorat hi hagi un compromís ferm d'integració dels valors ambientals a la vida del centre, per tal que es pugui abordar el procés amb la màxima participació i eficàcia possible.

En primer lloc, seria convenient que el claustre sigues conscient de la situació de partida a nivell de compromís i sensibilització general. Per això, pot realitzar una senzilla avaluació a través de:

- Una senzilla enquesta als distints sectors del centre podrien donar dades al respecte. A l'**annex** es poden trobar dues enquestes ja elaborades, una proposta per a l'alumnat i altra per al professorat.
- La presència o absència de les temàtiques socioambientals en el Projecte Curricular del Centre (PCC).
- La inclusió de temes ambientals en la programació de l'aula i la comprovació de la seva acollida.

Gràcies a aquest anàlisi o valoració inicial s'espera que es puguin acordar els eixos o idees orientadores que conformen la *filosofia ambiental del centre*, inspirada en els principis de sostenibilitat.

Aquesta filosofia o compromís ambiental que adquireix el centre caldrà plasmar-ho en la **Declaració de la Política Ambiental del Centre**. Aquesta consistirà en un document escrit consensuat amb tots els integrants de la comunitat del centre, i ratificat per la direcció mitjançant la seva firma, que s'haurà de presentar per duplicat a la Conselleria de Cultura, Educació i Esports i la Conselleria de Territori i Habitatge.

És possible que la idea d'adherir-se al Programa Ecocentres 21 i elaborar una Agenda Escolar 21 no hagi sortit de la iniciativa de tots els membres de la comunitat educativa, sinó més aviat per part d'alguns d'ells. És important, per tant, promoure accions amb el propòsit de sensibilitzar i afavorir el compromís i la participació del major nombre possible de persones al centre.

Una vegada declarada la Política Ambiental s'haurà de definir l'organisme que constituirà el centre neuràlgic de l'activitat entorn a l'elaboració i posada en marxa de l'Ag-E-21: el **Comité Ambiental**. Es crearà la figura de **Coordinador Ambiental**, representant que dirigirà les accions del Comité Ambiental.

Abans d'organitzar el Comité Ambiental, el claustre de professors hauria de decidir:

- La composició del Comité.
- Com s'escolliran els membres i el seu Coordinador: voluntàriament, per votació, a l'atzar, etc.
- Com hi participaran els diversos col·lectius que formen part de la comunitat educativa.

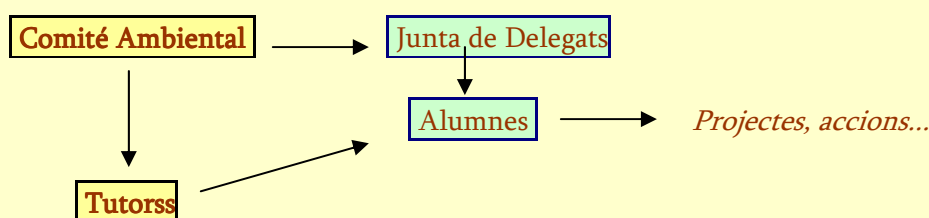
En quant a la composició, es considera un punt molt important que el Comitè Ambiental estigui representat per tots els sectors de la comunitat educativa:

- Alumnes.
- Professors.
- AMPA (Associació de Pares i Mares).
- Personal no docent.
- Institucions/associacions relacionades directament amb el centre.

Si no és el cas i el Comitè, per exemple, només estigués format per professors, és imprescindible que hi hagi un sistema de comunicació que asseguri la participació de tots els membres de la comunitat educativa.

COMITÈ FORMAT ÚNICAMENT PER PROFESSORS DEL CENTRE

Un possible exemple de procés participatiu seria el següent:

El Comitè Ambiental, format per representants del professorat i dirigit pel seu Coordinador Ambiental, es reuneix periòdicament per coordinar el procés d'elaboració de l'Agenda Escolar. Les mesures, propostes i idees es transmeten a la resta del professorat i als tutors, els quals les comunicaran als seus alumnes. Per altra banda, el Comitè també es reuneix amb la Junta de Delegats, els representants dels quals també informaran als alumnes, que podran opinar i proposar les seves idees a classe, essent recollides pels delegats i els tutors, que informaran al Comitè Ambiental.

COMITÈ MIXT

Per altra banda, un Comitè mixt podria estar format per exemple pels següents representants:

- 2 caps d'estudis (de primària i secundària)
- 3 representants del professorat (d'infantil, primària i secundària)
- 2 representants de l'alumnat (de primària o secundària)
- 1 representant del personal no docent
- 2 representants de l'AMPA

En quant a l'elecció dels representants, es pot basar en els següents aspectes:

- *L'alumnat*: pot ser elegit entre delegats de classe o proposar cada cicle l'elecció entre alumnes voluntaris.
- *El professorat*: aquells professors que, per motivació personal, àrea de treball, trajectòria en el centre i disponibilitat, vulguin pertànyer al Comitè.
- *Altres membres* de la comunitat educativa que per motivació personal i interès vulguin formar part del Comitè.

Una vegada creat el Comit  Ambiental, caldrà que entre tots els seus membres, bé per votació o bé a l'atzar, designin el seu Coordinador.

En quant a les funcions, el Comit  haurà de definir les seves accions i forma d'organització. Dins d'aquest es poden distribuir feines i responsabilitats que atenguin els diferents àmbits escolars (programacions, administratiu, organitzatiu, materials, etc.). Les tasques bàsiques consistiran en:

- Coordinació de la planificació i desenvolupament de tot el procés, assegurant la implantació de l'Agenda escolar.
- Coordina l'avaluació permanentment i el seguiment dels resultats del programa.
- Garanteix un sistema de comunicació àmplia i transparent amb la resta de la comunitat educativa.
- S'encarrega de la redacció del pla d'acció i de la memòria ambiental del centre.
- Efectuar un control del seguiment i avaluació del procés.
- Detectar possibles necessitats per a una millor marxa del procés i demana l'ajuda més adequada: formació, recursos, material, etc.

Una possible distribució de les tasques de la Comissió Ambiental podria ser una estructuració en grups de treball centrats en:

- I. Auditoria i gestió ambiental.
- II. Educació Ambiental.
- III. Comunicació i difusió.

A més, el Coordinador Ambiental tindrà atribuïdes les tasques següents:

- Responsable del funcionament del Comit  Ambiental i de totes les seves tasques.
- Responsable de les gestions que se'n puguin derivar de la implantació de l'Ag.E-21 i l'adhesió al Programa EC-21, essent sempre el màxim representant.

En resum, les funcions del Comit  Ambiental seran:

1. Consensuar la metodologia de treball.
2. Establir objectius, temps de treball i activitats del pla d'acció.
3. Planificar, organitzar i avaluar.

2. Fase de diagnosi: anàlisi de la situació sociambiental.

Ara és el moment de traduir en accions concretes l'ideari de la Declaració de la Política Ambiental del Centre a través del Comitè Ambiental.

El diagnosi es centrarà en l'estudi i l'anàlisi de la situació real del centre a les distintes temàtiques seleccionades. El Comitè proporcionarà al professorat el material oportú.

Amb la posada en marxa de la diagnosi ambiental del centre es pretén recopilar totes les dades possibles, amb la participació de tot l'alumnat, sobre les temàtiques plantejades, de forma que:

- Els membres de la comunitat educativa implicats obtinguin les seves pròpies conclusions i augmenti la consciència ambiental.
- Es recopili la informació necessària que permeti establir els objectius concrets, i seleccionar accions que constitueixin el pla d'acció del centre.

Per a la realització de la diagnosi ambiental hi ha diferents metodologies a seguir. En concret, des d'aquesta Guia se'n proposen dos.

La primera és una proposta de 40 fitxes de diagnòstic de la situació del centre sobre diferents temàtiques i plantejades per a distintes etapes educatives.

FITXES DE DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ DEL CENTRE

Àmbit d'adequació de la proposta metodològica: les fitxes de diagnòstic han estat elaborades per a la seva utilització directa a l'aula, i per tant són especialment interessants per a la participació de l'alumnat de totes les edats en la diagnosi socioambiental del centre. Per tant, són especialment aconsellables per a l'elaboració en grups de treball a les aules, durant per exemple hores de tutoria. Els resultats i conclusions es poden plasmar després de forma escrita o bé es poden incloure de manera més formal a l'ecoauditoria escolar del centre.

Exemple de fitxa d'aplicació (temàtica: residus):

40 fitxes de diagnòstic de la situació del centre

Àrees temàtiques	5 fitxes sobre residus
	5 fitxes sobre l'aigua
	5 fitxes sobre l'energia
	5 fitxes sobre mitjans de transport
	5 fitxes sobre material escolar
	5 fitxes sobre infraestructures/instal·lacions
	5 fitxes sobre convivència i relacions
	5 fitxes sobre l'entorn del centre

Cadascuna d'aquestes 5 fitxes va destinada a:

- Educació primària 1er cicle
- Educació primària 2on cicle
- Educació primària 3er cicle
- Educació secundària 1er cicle
- Ed. secundària 2on cicle i batxillerat / cicles formatius

Les fitxes son accessibles via Internet a

<http://www.cth.gva.es/ArbDin/indice.aspx?nodo=2301&idioma=V>

Metodologia:

- 1. Treball en grup.** Totes les fitxes estan dissenyades per al treball en grup (excepte aquelles en què s'indica específicament un treball, dibuix o pregunta individual). El treball en petits grups dins de l'aula permet el desenvolupament posterior de la posada en comú i la generació de diàleg i debat.
- 2. Observació i investigació.** A través del treball proposat, els alumnes tenen l'oportunitat d'observar la seva realitat més immediata i desenvolupar habilitats d'investigació.
- 3. Participació.** Els resultats s'obtenen a partir de la participació de tothom.
- 4. Creativitat.** Es busca la creativitat de l'alumnat, tant en el processament de la informació com en l'elaboració de propostes.
- 5. Interacció i implicació.** El treball de diagnòstic compren la realització d'enquestes, investigació sobre algunes dades que requereixen del diàleg i l'apropament entre tots els que formen part del centre escolar.

La segona proposta metodològica és un conjunt d'ecoauditories escolars que tracten les diferents problemàtiques socioambientals que es poden trobar al centre.

ECOAUDITORIA ESCOLAR DEL CENTRE

Àmbit d'adequació de la proposta metodològica: ecoauditoria molt més amplia, detallada i completa de la situació del centre que les fitxes de diagnòstic. L'ecoauditoria està dividida en diferents blocs temàtics i, cadascun d'ells, en diferents aspectes concrets. Es pretén que es formen grups de treball, en cursos més aviat de secundària i batxillerat, per a l'elaboració de l'ecoauditoria o part d'ella.

Ecoauditoria escolar per a l'avaluació ambiental del centre:

Blocs temàtics tractats

- Aigua
- Biodiversitat
- Energia
- Material i residus
- Mobilitat
- Alimentació

L'ecoauditoria consta dels següents documents

- Fulls de registre (recollida de dades)
- Síntesis de resultats (resum de dades)
- Debat i conclusions (anàlisi de dades)
- Anàlisi de propostes (propostes concretes, projectes)
- Pla d'acció
- Sistema d'indicadors

Metodologia:

Es segueixen bàsicament els mateixos passos que en les fitxes de diagnòstic. Aquí, en concret, es recolliran dades sobre una part d'un dels temes de l'ecoauditoria mitjançant el treball en grup (mitjançant els fulls de registre), es resumiran, analitzaran i es proposaran mesures

concretes. Una selecció de les mesures més adients, urgents i/o potencialment viables passarà a formar part del pla d'acció del centre.

Per motivar i potenciar la participació activa de tot l'alumnat es poden crear equips de treball. La formació dels equips pot ser utilitzada pel professorat per a estimular els alumnes i afavorir la participació.

Es proposen els següents equips de treball:

<i>Equip Descobridors</i>	
Nivell recomanat	Metodologia de treball
1er cicle de primària	Veure i reflectir a través de distintes tècniques (dibuix, collage, pintar...) la realitat del centre

<i>Equip Investigadors</i>	
Nivell recomanat	Metodologia de treball
2on i 3er cicle de primària	Recopilació de dades a les aules i al centre.

<i>Equip Analistes</i>	
Nivell recomanat	Metodologia de treball
1er i 2on cicle de secundària, batxillerat i cicles formatius	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recopilació de dades al centre. Estudi dels processos, treball un poc més complex que la recollida de dades que fan els del cicle anterior. És possible que per a fer part de l'anàlisi es requereixi la informació recopilada pels de 3er a 6é curs. Així, es poden afavorir del treball coordinat entre cicles (perquè sigui efectiu el treball ha d'estar ben seqüenciat en el temps). ■ Recopilació de dades mitjançant enquestes (a pares, personal de secretaria, de menjador, professorat...). Una bona part de l'ecoauditoria es sol realitzar a través d'enquestes, especialment per tal d'avaluar els hàbits. Es poden aprofitar del treball d'ecoauditoria per a posar en pràctica sistemes de mostreig, tractament de dades, etc.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A les fitxes i l'ecoauditoria es plantegen diferents formes de treball o metodologies didàctiques:

- Treball en grups petits.
- Treball individual.
- Enquestes a altres grups del centre.
- Demanada / Petició d'informació a determinats sectors de la comunitat educativa o externa a ella.
- Observació directa.
- Observació durant més d'una jornada.

En molts casos, el professor pot basar-se en la fitxa o ecoauditoria i elegir la forma de treball o temàtica que consideri més adequada segons la motivació o característiques del grup o de la classe.

És feina el professorat procurar un inici de treball que motivi els alumnes i que aquests es sentin necessaris i motivats per a la participació. El treball que s'ha de realitzar a cada aula no ha de quedar inconnex, sinó clarament emmarcat en el projecte general, del qual es mantindrà sempre la referència.

Per a obtenir el guardó ambiental d'Ecocentre 21 no cal desenvolupar totes les temàtiques de l'ecoauditoria o les fitxes el primer any. L'Agenda 21 Escolar és un procés continu de millora que no pot abarcar-ho tot des d'un principi ja que de ser així possiblement pecaria de massa ambiciosa i no tindria èxit. Per tant, cal que sigui un procés en certa forma més lent però continu, marcant-se sempre uns objectius a mitjà i llarg termini.

Es per això que des d'aquesta guia s'aconsella una bona manera de començar l'Agenda 21 Escolar centrant-se en el tractament d'una sola temàtica el primer any i elaborar una memòria ambiental centrada en aquesta. Al següent any, centrar-se en una altra temàtica i així successivament. Tot i això, el diagnòstic o ecoauditoria no és una activitat puntual. La informació recollida i els indicadors ambientals obtinguts pretenen ser un procés dinàmic en revisió continua per tal d'avaluar com va variant l'activitat del centre en matèria socioambiental al llarg dels anys i així després poder plasmar-ho també a la memòria ambiental i de forma pública al centre.

Per exemple, el primer any un centre podria centrar-se en l'ecoauditoria dels residus. Així, el Comité proporcionaria les fitxes de diagnòstic als professors dels alumnes de primària i secundària, així com els fulls de registre i el material necessari que proporciona l'ecoauditoria pels alumnes de secundària, batxillerat i cicles formatius.

Els resultats obtinguts al llarg del curs són analitzats, resumits, debatuts i transformats en accions concretes o projectes ambientals a dur a terme. Al següent any es desenvolupen els projectes concrets respecte la problemàtica dels residus (com per exemple la separació de les deixalles a cada aula i sensibilitzar a la comunitat educativa per reduir els residus generats) i es comença a elaborar l'ecoauditoria de l'aigua. Al mateix temps, els indicadors ambientals de per exemple la quantitat i tipologia de residus generats i quins es

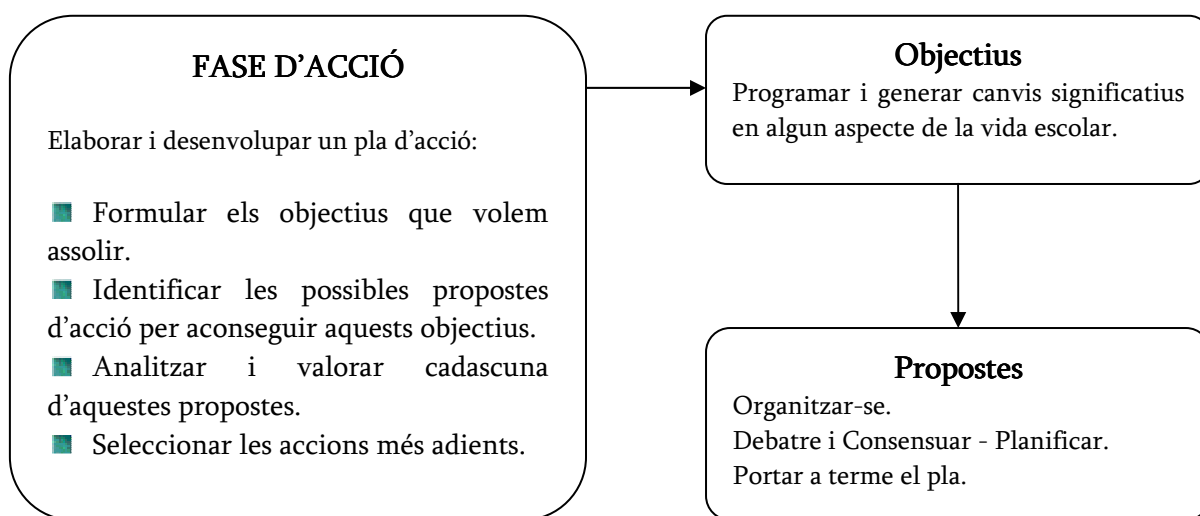
reciclen es tornen a recollir aquest segon any per tal de fer un seguiment i veure si les campanyes de sensibilització han fet minvar el consum i augmentar el reciclatge. Els resultats es poden graficar i penjar a algun lloc concret del hall de l'escola per a que així tothom pugui veure els resultats aconseguits i pugui sentir-se orgullós o implicat en l'arribada a aquests.

3. Fase d'acció: elaborar i desenvolupar un pla d'acció.

Una vegada finalitzada la fase de diagnosi (amb els fulls de registre de les ecoauditories omplerts, o amb les fitxes de diagnòstic elaborades), entrem en la fase d'acció.

La interpretació de la informació recollida a la fase de diagnosi és fonamental per a l'obtenció de conclusions. Ara, es tracta de transformar la visió general obtinguda del centre, les dades i les opinions recollides, en objectius reals i a la mateixa vegada senzills i que es puguin realitzar. A partir d'aquests objectius acordats han de basar-se propostes concretes d'acció.

Les principals etapes en un pla d'acció són les següents:

Metodologia detallada per a l'elaboració del pla d'acció:

1. Formular els objectius que es volen assolir.

És necessari discutir quins canvis volem introduir, tant a curt, mig i llarg termini. Per fer-ho caldrà consensuar uns objectius generals en base als resultats obtinguts en la fase de diagnosi (fulls de registre i de síntesi de resultats), procés que es podrà fer a l'aula amb el grup, col·lectiu o classe que s'hagi fet l'ecoauditoria mitjançant un debat.

Els resultats, conclusions i objectius que se'n derivin es posaran per escrit i a partir d'aquests es plantejaran les accions que es podrien prendre.

L'ecoauditoria escolar proporciona en aquest sentit fulls-model de "Debat i conclusions" per a cada ecoauditoria.

2. Identificar les possibles propostes d'acció per aconseguir aquests objectius.

Es tracta de buscar possibles solucions per tal d'aconseguir els canvis esperats. En funció de la complexitat de l'objectiu podran plantejar-se una o més propostes d'acció.

A la pràctica es tracta simplement de fixar un objectiu i formular totes les possibles accions a realitzar per tal d'aconseguir-ho.

Exemples d'objectius plantejats en base a la diagnosi, i accions que es proposen per aconseguir-los:

OBJECTIU Ofertir un enfocament ambiental als Projectes Curriculars del Centre	ACCIONS <ul style="list-style-type: none">• Reunions de treball per cicle.• Disseny d'un qüestionari per detectar què pensen i saben els alumnes en relació amb l'ambient.• Aplicar el qüestionari.• Analitzar les dades i extreure conclusions.• Programar una unitat de programació a nivell experimental que contempli aquesta perspectiva.• Posar en pràctica, avaluar i discutir per cicles i al claustre les conclusions.• Estendre la proposta a altres unitats de programació.
OBJECTIU Millorar la comunicació entre el claustre i les famílies, tot eliminant mutus retrets i desqualificacions.	ACCIONS <ul style="list-style-type: none">• Sol·licitar un assessor extern.• Crear un grup d'estudi per analitzar els factors que generen o estimulen la manca de comunicació.• Elaborar un pla d'acció a curt i mig termini que millori les relacions mútues.• Instal·lar cartelleres informatives.• Organitzar classes obertes, xerrades i debats.• Organitzar sortides amb alumnes i les seves famílies.• Implementar llibretes diàries de comunicació.
OBJECTIU Disminuir el consum de l'aigua al centre.	ACCIONS <ul style="list-style-type: none">• Estudiar els hàbits de consum de l'aigua.• Canviar aixetes defectuoses.• Col·locar cartelleres informatives.• Realitzar una xerrada amb debat.

3. Analitzar i valorar cadascuna de les propostes d'acció.

Segur que ja disposem de bastantes propostes d'acció per a cada objectiu. Ara caldrà que les analitzem i les valorem per decidir quines són més adequades i quines considerem prioritàries: no és pot fer tot de cop!

4. Seleccionar les accions més adients.

L'anàlisi i valoració feta han donat com a resultat un llistat de propostes d'acció degudament avaluades i ordenades en funció de la seva prioritat. Ara hem de decidir entre tots què farem, quan i com.

És bo que tinguem present que els canvis poden ser de diferent tipus:

- *Tècnics*: per exemple obres a l'edifici que poden requerir inversions.
- *Organitzatius*: per exemple portar un control estricte de la despesa dels recursos, establir nous criteris de compra, canvis en les rutines de manteniment i/o neteja. Sovint no requereixen diners però són canvis difícils de fer perquè signifiquen alterar els costums i maneres de fer de les persones.
- *Personals*: canvi d'hàbits personals i col·lectius a tots els sectors de la comunitat educativa i, fins i tot, fora d'ella.

L'ecoauditoria escolar consta d'una fitxa-model per definir el pla d'acció.

5. Ja tenim el pla d'acció del centre!

El model per definir el pla d'acció no te per què ser únic. Es poden utilitzar tantes com accions es vulguin desenvolupar; d'aquesta forma tindrem diferents línies d'acció baix un títol específic que englobarà totes les pertinents propostes.

El conjunt de línies d'acció plantejades i ja redactades s'arxivaran i passaran a formar part definitivament del pla d'acció del centre.

4. Fase d'avaluació: seguiment i avaluació dels canvis.

Tant el seguiment del procés com l'avaluació dels productes són fonamentals per realitzar els ajustaments necessaris i introduir millores en el pla d'acció.

Per això, el centre necessita identificar prèviament els seus propis indicadors en relació a aquests objectius. En aquest sentit, tant les fitxes de diagnòstic com l'ecoauditoria escolar especifiquen tota una sèrie de possibles indicadors en l'àmbit del centre.

Els indicadors poden correspondre als següents aspectes:

a. Aspectes relatius al compromís i a la participació de la comunitat educativa:

- Funcionament del Comitè Ambiental.
- Difusió de la proposta d'elaborar l'Agenda Escolar 21.
- Comunicació a l'interior del centre.
- Comunicació a l'exterior del centre.
- Quantitat i característiques de les persones o col·lectius implicats.
- Participació del professorat.
- Participació de l'alumnat.
- Col·laboracions externes.

b. Aspectes relatius a l'execució de l'Agenda Escolar 21:

- Compliment de les diferents fases programades.
- Coordinació del pla d'acció.
- Ajustament del temps.
- Ajustament dels recursos humans i econòmics.
- Integració en el PEC.
- Integració en el PCC.
- Interès suscitat.

c. Aspectes relatius a l'impacte sobre les persones:

- Progressos de l'alumnat a nivell de l'adquisició de nous coneixements (conceptuals i de procediment).
- Progressos del professorat a nivell de l'adquisició de nous coneixements (conceptuals o de procediment).
- Canvis d'hàbits, actituds i valors en l'alumnat.
- Canvis d'hàbits, actituds i valors en el professorat i personal no docent.
- Progressos d'altres membres de la comunitat educativa a nivell de l'adquisició de nous coneixements (conceptuals i de procediment), hàbits i valors.
- Progressos en el clima social del centre.
- Progressos en els vincles i implicació amb persones, col·lectius i entitats de l'exterior.

d. Aspectes relatius a l'impacte ambiental:

- Millores en l'espai exterior.
- Millores en els espais interiors.
- Reducció del consum d'aigua, energia i materials.
- Disminució de la contaminació.
- Disminució de les deixalles.
- Disminució del soroll.

- Augment del reciclatge i reutilització de recursos.
- Progressos en els vincles i implicació amb l'entorn.

Per a més facilitat, l'ecoauditoria escolar presenta una proposta d'indicadors concrets amb fitxes ja preparades per a cada bloc temàtic, que es podran utilitzar per fer una avaluació del procés de la posta en marxa del pla d'acció.

Serà però, en definitiva, el Comité Ambiental qui definirà de forma concreta el procés d'avaluació i seguiment en base als recursos disponibles.

Una bona recollida de dades sistemàtica al voltant del funcionament de les accions començades, com també una reflexió sobre els resultats immediats permetrà l'avaluació de les mateixes. Una vegada avaluades, és molt possible que tinguem moltes i bones idees per:

- Introduir millores en el pla d'acció.
- Iniciar noves línies d'acció.
- Compartir amb altres persones i entitats el procés realitzat, els nostres èxits i possibles dificultats.

L'execució de les distintes accions plantejades des del pla d'acció ha de comportar una millora en la qualitat sociambiental del centre.

5. Fase de comunicació: redacció de la memòria ambiental.

Les activitats de difusió i comunicació de tot el treball que es faci han de comportar un suport al treball de l'alumnat, és a dir, tenir un caràcter de reforç positiu que ajudi a continuar i animar tota la comunitat escolar a continuar el procés d'Agenda escolar.

Algunes de les accions podrien ser:

- Exposicions al centre.
- Revistes/col·laboracions en la revista del centre.
- Tauler temàtic.
- Creació d'una pàgina web.
- Articles a la premsa local.
- Seminaris d'intercanvi d'experiències.

El desenvolupament de distints tipus d'accions de comunicació, tant a nivell de difusió interna al centre com de cara a l'exterior (barri, municipi...) seran imprescindibles per a la consecució d'un procés obert i participatiu.

En quant a la difusió externa, per a l'adhesió al Programa EC-21 caldrà que el centre elabori i redacti una memòria ambiental com a mecanisme per comunicar els resultats del procés d'aplicació de l'Agenda Escolar 21. El document caldrà enviar-ho a la Conselleria de Cultura, Educació i Esport i a la Conselleria de Territori i Habitatge, segons el model que es detalla en la convocatòria pública per a la participació en el Programa EC-21.

Les pautes o punts a desenvolupar en la memòria ambiental de l'Ag-E-21 són les següents:

1. Identificació.

- Nom del Centre.
- Adreça.
- Telèfon i adreça electrònica.
- Nivells educatius i nombre de grups que han participat en els projectes ambientals.
- Nom i DNI del coordinador i de la relació de professors del Comitè Ambiental.
- Altres persones que han participat.

2. Punt de partida.

- Fets, esdeveniments, problemàtiques, etc. que han dut a implicar-se en l'Agenda 21 Escolar.

3. Compromís i participació de la comunitat educativa.

- Funcionament del Comitè Ambiental.
- Difusió de la proposta d'elaborar l'Agenda Escolar 21 dins el centre i de cara a l'exterior.
- Interès i participació del professorat, alumnat i altres persones de la comunitat educativa.
- Col·laboracions externes.

4. Programació i execució de l'Agenda Escolar 21.

- Síntesi de la programació.
- Metodologia i recursos utilitzats.

- Grau d'assoliment o acompliment de les diferents fases i etapes programades.
- Guanys.
- Aspectes que no s'han dut a terme i causes.

5. Projecte Educatiu de Centre.

- Objectius.
- Guanys i dificultats.

6. Projecte Curricular de Centre.

- Ajustament dels continguts curriculars.
- Ajust de les estratègies d'ensenyament i aprenentatge.
- Guanys i dificultats

7. Context escolar.

- Canvis en el clima social.
- Canvis en la gestió dels espais i recursos.
- Guanys i dificultats.

8. Projectió exterior.

- Nous vincles (persones, col·lectius, institucions...)
- Activitats, acords, etc.
- Guanys i dificultats.

9. Aspectes econòmics.

- Pressupost real.
- Relació entre la despesa feta i l'ajuda rebuda.

10. Reflexions finals.

- Resistències en el desenvolupament de la programació.
- Valoració de les activitats realitzades.
- Idees per al futur i propostes de millora.

Es consideraran suficients el desenvolupament dels temes que es troben en vermell, tot i que és recomanable una memòria més completa detallant el màxim d'aspectes possibles.

Simultàniament a l'execució del procés d'ecoauditoria escolar o fitxes de diagnòstic, és convenient tractar els temes socioambientals des d'altres activitats que ajudin a la motivació i sensibilització i que complementen el procés.

Des del Comitè Ambiental pot proposar-se la línia de les activitats escolars de forma que l'educació socioambiental impregni tot allò que es faci en el centre com ara:

■ Externes al centre:

Estades/visites a equipaments d'educació ambiental (granges escola, escoles de naturalesa, centres d'educació ambiental, etc.)

Participació en concursos i certàmens nacionals o internacionals.

Participació en campanyes ambientals municipals (neteja de platges, repoblacions, setmanes ambientals...)

Itineraris urbans

Itineraris de naturalesa

■ A les instal·lacions del centre:

Tallers

Exposicions

Grans jocs/gimcanes

Celebració de dies especials (Dia de l'Arbre, Dia de la Pau, etc.)

6. Certificat i guardó ambiental.

Si el centre ha omplert i enviat a les Conselleries competents la documentació per a la participació en el Programa EC-21 (que requerirà l'elaboració de la Declaració de Política Ambiental i la formació del Comité Ambiental) i es comprova la validesa i apropiació de la mateixa, aquest quedarà adherit al Programa i obtindrà automàticament i durant el segon trimestre del curs escolar un certificat ambiental per part de la Generalitat Valenciana.

Una vegada entregada la memòria ambiental, si els projectes o accions que el centre ha dut a terme durant el curs escolar mereixen un especial grau de reconeixement per les seves característiques, podrà optar a l'atorgament del guardó ambiental durant un període, prorrogable, de dos anys. Prèviament, però, el centre haurà d'haver sol·licitat el guardó segons el model que vendrà especificat a la *convocatòria pública per a la participació en el Programa* a inici de curs.

És interessant que el guardó ambiental, una vegada obtingut, es posi en un lloc visible per a tota la comunitat educativa (com en un tauler), ja que aquest fet comportarà un estímul més que ajudi a animar a la comunitat escolar a continuar el procés d'ambientalització del centre, ja que aquestes activitats milloren el centre i a més se'ls hi reconeix l'esforç per part de l'Administració. El guardó tindrà el següent aspecte:

4

Ajudes i recursos

Desde la Generalitat Valenciana es brindan una sèrie d'ajudes, tant a nivell econòmic com de recursos, per tal d'incentivar i impulsar el desenvolupament de les Agendes Escolars 21 als centres educatius.

Actualment ja existeix una subvenció destinada a facilitar l'elaboració de projectes d'educació ambiental a centres educatius, amb el propòsit de sufragar parcialment les despeses de funcionament que genera al centre docent la realització de projectes d'educació ambiental.

Així doncs, els centres educatius que iniciïn el procés d'Agenda Escolar 21 en el marc del Programa EC-21, podran participar en aquesta convocatòria per finançar almenys parcialment els projectes i/o accions que estiguen duent a terme. Per tal de que els centres adherits al Programa de la Generalitat i que disposen per tant d'un certificat ambiental, i per la seva clara implicació i sensibilització en temes ambientals, tinguin més possibilitats d'optar a aquestes ajudes econòmiques, des del projecte es proposa que es modifiquin els criteris de selecció dels projectes d'educació ambiental subjectes a aquest finançament, reflectits a l'article 8 de l'annex I de l'ordre.

A més, des de la Conselleria de Territori i Habitatge i la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, es faciliten unes **fitxes de diagnòstic ambiental**. Les fitxes d'aplicació es divideixen en fitxes de diagnòstic, de conclusions, de pla d'acció i de seguiment. Les àrees temàtiques que aborden són 8: 5 fitxes sobre residus, 5 fitxes sobre l'aigua, 5 fitxes sobre l'energia, 5 fitxes sobre mitjans de transport, 5 fitxes sobre material escolar, 5 fitxes sobre infraestructures/instal·lacions, 5 fitxes sobre convivència i relacions i 5 fitxes sobre l'entorn del centre.

Cadascuna d'aquestes 5 fitxes va destinada: una a Educació primària de 1er cicle, una a Educació primària de 2on cicle, una a Educació primària de 3er cicle, una a Educació secundària de 1er cicle, i una última a Educació secundària de 2on cicle i batxillerat i cicles formatius.

Les fitxes completes són accessibles actualment a través de la web de la Conselleria de Territori i Habitatge de la Generalitat Valenciana:

<http://www.cth.gva.es/ArbDin/indice.aspx?nodo=2301&idioma=V>

També es facilitarà la documentació relativa a la **Guia de l'ecoauditoria escolar**. L'ecoauditoria està dividida en diferents blocs temàtics i, cadascun d'ells, en diferents aspectes concrets. Els diferents blocs temàtics tractats són els següents: aigua, biodiversitat, energia, material i residus, mobilitat i alimentació. Així mateix, l'ecoauditoria consta dels següents documents: fulls de registre, de síntesis de resultats, de debat i conclusions, d'anàlisis de propostes, el pla d'acció i del sistema d'indicadors.

Annex: Inserció en el currículum

(Des del projecte es proposa que la metodologia per a la inserció en el currículum de l'educació ambiental segueixi els paràmetres establerts en la "Guia de l'ecoauditoria escolar" elaborada per la Conselleria de Territori i Habitatge de la Comunitat Valenciana).